חידושי הרי"מ על התורה — בשלח

הנני ממטיר כו'. ולכאורה לכם מיותר. אולם לפי שאין רשאין להנות ממעשה ניסים כמבואר בגמ' לכך נאמר לכם. והטעם דבריש פ' כיצד מברכין לה' הארץ כו' וכ' השמים כו' לה' והארץ כו' לבני אדם כאן קודם ברכה כו'. דבלא ברכה מעל. ככל קודש שהכל לה' וע"י הברכה נעשה מצוותו שהוא להכיר טובות ה' ולהודות לו. יודע שהשי"ת נתן לו ובזה נותן לאדם וכ' הארץ נתן וכ' השמים לה'. וממילא הלחם משמים באיסורו עומד. ומה"ט אסור ליהנות ממעשה ניסים. אולם זה ניתן להם לאכילה והוצרך לכם לחם כו'. לכל צרכיכם. והטעם כמו שאמר רחב"ד מי שאמר לשמן יאמר לחומץ כו'. ולא אסור ליהנות וכן לא נקרא שמטריח לפי שהוא אדם שהאמונה מאירה אצלו שאין חילוק בין הטבע ובין הנפלאות ומה"ט מן בזכות משה שראה באספקלריא המאירה ועל ידו הי' ישראל במצב שכל הנהגתם ע"י נפלאות:

גם י"ל לכם ולא לנכרים ולא לכלבים כמו שאמרו חז"ל לכם דגבי יו"ט ממילא גם לצד זר וכלב שבגופו. לא הי' מזון כלל. רק לסיטרא דקדושה שבכל אחד. ולכך לא הוצרך בירור להוציא פסולת שלא היה לחם רק לכם. ממטיר מלשון מטרה כחץ שיורה רק למקום המכוון:

ממטיר לכם לחם. נראה שלא היה תאוה להמן ולכך שהתאוו תאוה אמרו נפשינו קצה כו' ומאכל שאינו מתאווה לו אינו מזין כראוי. אולם ג"ז היה במן שאכלו בתאוה וחשק דהרי כל הטעמים הי' בו היינו שממטיר גם הלכם גם הלחם:

ולא נחם דרך ארץ פלשתים שכ' המדרש בדרך ארץ ע"ש שאינו מובן פי' פלשתים ולדעתי כי עיקר רוח שלהם נ' שערי בינה י"ם והיא הז"מ שהם מ"ט כי זה לע"ז עשה אלקים והתרתם שלהם נק' פלשתים פלשת מל' מבוי מפולש שהוא התחברות הדבר וזהו הד"א שכן הוא תמיד להיות נסתר ע"י ס"א ולא שיהי' להם כחם זה הי' רק במצרים שהנכבד ד' והחזיק אותם ולכך כשנגאלו ולא נחם אף בד"א שהוא פלשתים שזהו עפ"י דין וטעם כי קרוב הוא לשוב לתוך כל מצרים ויסע כו' דרך ים סוף שהי' רק בסוף מדרגתם שהמה מבוטלין לגמרי וחמשים עלו כו' כמ"ש בזוה"ק נ' שערי בינה ואח"כ חזרו כדי לקרוע הים שהוא כל כחם עד שנתבטל לגמרי וז"ש חיל אחז יושבי פלשת כיון שניקח העיקר ממילא חיל אחז כי מה יעשו המה וז"ש ביתרו מה שמועה שמע ובא קי"ם ומ"ע והלא הי' בכי הוציא אולם הפי' אחר קי"ם שניטל מהם כל הכח אז נתגלו שאדיר במרום ד' ויכול לדחות הכל ולומר עתה ידעתי כ"ז שהי' להם קצת כח נסתר זה:

וענין מלחמת עמלק עי' בד' אא"ז ז"ל שהוא נגד אמונה ולכך היו ידיו אמונה שנמשך אחר שורשו והוא במקומו ולכך קרב בדרך כמו פרות עלי יצרו ולכך אחר מלחמת עמלק בא יתרו שעי"ז נתברר מקור הכל שגם להסט"א הכח רק מהשי"ת וענין התורה שהוא אמונה ולכך עי"ז יוכל לבוא:

ברש"י ז"ל הוכיח מלשון את כל אשר עשה שהוא גימ' חמשים שהיינו קי"ס שניטל כל כחו וגם מסוד שנקרא כל והכל אחד וז"ש זכור בעמלק וגם זכר עמלק שהקשה אא"ז ז"ל מאין לו זכר ותי' ע"י התיבה ע"ש (ולי הכותב אמר אחר מהחסידים ששמע מאדמו"ר מהרא"ל זצ"ל שאמר בשם זקינו ז"ל ע"י הגניבה) והיינו שע"י שניטל האמונה וניטל הזכרון שהזכרון רק הדבוקים להמקור וזכרון ויסוד אחד הוא וז"ש זכור בשבת ג"כ שהוא ענין יסוד ועתה שגבר ישראל נגד עמלק המצוה זכור וז"ש זכור ושמור בד"א היינו ע"י זכירה בא לשמירה וכן להיפוך שניהם אחד. וענין ע"פ מ"ש חכז"ל זכור את יום השבת כו' כשבא לך מנה יפה חלקהו לשבת כו' והענין שידע אדם שהכל מהשי"ת שזה ענין שבת מלכות והיינו זכור את יום הארה של שבת ועי"ז מחבר זכור ושמור היינו במאור אחד שהוא מלכות וע"י זכירה זו כל ימות החול בא לשמירת השבת והיינו לקדשו ששם קדושה על מדת יסוד והיינו להמשיך שפע קודש הבא משבת שמיני' מתברכין כל שאר ימים ע"כ ברך ויקדשהו שמעשהו ברכה וקדושה והבן:

וישב הים לפנות בוקר לאיתנו ודרשו חכז"ל לתנאו לכאורה אין זה מקום אצל שיבת הים רק אצל הקריעה מקודם אמנם לפע"ד כי בלא זה גוף הענין למה לי תנאי פשוט שאומר בשעת הבריאה שיקרע אח"כ כשיבואו בו אולם כי ים הוא גבורה בלא חסד כנודע וא"כ קשה כשנקרע עבור בנ"י נתגלה בו החסד ואיך יכול לחזור לאיתנו לתקפו הראשון הלא עתה יש בו תערובת חסד כמ"ש בפ' המגרש הפרש בין תנאי לחוץ שתנאי אין שיור בגט ע"ש וזה ענין וירא הים וינס שדרשו שראה מידת יוסף כמ"ש לעיל שיוסף כולל משניהם וא"כ סתירה אולם ע"י שהאמת שכל הבריאה רק לטובה ואם לאו בטל הכל והוי כתנאי ולכך אין סתירה ולכך ראה הים וינס שזה ענין ניסה וריצה כשידע שזה רע מאד שכל עיקרו בכל ענינו שסותרין דבר זה גורם הריצה וכמ"כ וזה ג"כ גורם הריצה שאף שהוא חוץ ממדריגתו מ"מ עושה כן אינו סתירה כנ"ל: